

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

1

בפני כב' השופט נפתלי שילה

המבקשת

ר.א.
ע"י עו"ד וויס ועו"ד פרנקנבורג
ממרכז צדק לנשים

נגד

המשיבים

1. מדינת ישראל – משרד המשפטים
ע"י עו"ד אורט מפרקליטות מחוז ת"א – אזרחי
2. נ.ב.

2

החלטה

האם יש להיעתר לבקשת המבקשת ולצרף את מדינת ישראל כנתבעת נוספת בתביעת נזיקין שהמבקשת הגישה כנגד בעלה לשעבר בגין סירובו ליתן לה גט במשך שנים רבות ?

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

א. טענות המבקשת

1. המבקשת (להלן: "האישה") הגישה כנגד בעלה לשעבר, המשיב מס' 2 (להלן: "הבעל"), תביעת פיצויים על סך 700,000 ₪ בגין נזקים שנגרמו לה לטענתה עקב סרבנותו ליתן לה גט ולאור העובדה כי הוא עיגן אותה במשך תשע עשרה שנים.

2. המבקשת הגישה את התביעה כנגד הבעל כנתבע מס' 1 וכנגד משרד המשפטים (להלן: "המדינה") כנתבע מס' 2.

3. בד בבד עם הגשת התביעה שבו כבר מצוינת המדינה כנתבע מס' 2, הגישה המבקשת את הבקשה נשוא החלטה זו, לצירופה של המדינה כנתבע נוסף על פי סעיף 6 (ו) לחוק בית המשפט לענייני משפחה תשנ"ה – 1995 (להלן: "החוק") בהיותה לטענתה, צד נדרש לצורך הכרעה בתביעה.

4. בפתיח לתביעתה, טענה המבקשת בין היתר כי:

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

"זוהי תביעה לפיצוי התובעת... בגין נזקים ממוניים ושאינם ממוניים שנגרמו לה במהלך 19 השנים בהם טיפלו בית הדין הרבניים... הנמצאים תחת אחריותו של ... משרד המשפטים בהליכי גירושיה מהנתבע 1 (להלן גם "הבעל").

התובעת תטען שבית הדין הרבני טיפל בה בצורה רשלנית מובהקת ופושעת בין היתר: בית הדין הרבני גרר דיונים, נתן החלטות סותרות, קבע דיונים מיותרים, לא קנס את הבעל בגין אי הופעות לדיונים שנקבעו וחרג מסמכותו כאשר ביטל למעשה את תוקפו של גט שנתן לה הבעל, כשקבע שהגט שניתן לה הינו "מעוכב". עוד תוסיף ותטען התובעת שבית הדין הרבני אף פגע במודע בזכויות בסיסיות שלה... כי בית הדין התייחס אליה בעוינות מכוונת... התובעת תטען שמשרד המשפטים אחראי... לנזקים אלו שגרם לה בית הדין הרבני. זאת ועוד, התובעת תטען כי משרד המשפטים חייב לפקח על עבודתם השוטפת של בתי הדין הרבניים, ומשלא עשה כן, חייב הוא לפצותה על הנזקים הישירים והצפויים שגרם לה אי פיקוח זה.

כמו כן, סירובו של הבעל ליתן לתובעת גט במשך 12 שנה מנע ממנה להמשיך בחייה וגרם לה נזק רב. הבעל ניצל את הכוח שהיה בידו, הגט, על מנת לסחוט את התובעת ולגרום לתובעת לוותר על זכויותיה הממוניות המגיעות לה על פי כל דין".

המבקשת טוענת בתביעתה, כי רק לאחר עשר שנים מתחילת ההליכים - ביום 27.11.94 - פסק בית הדין הרבני כי הבעל חייב ליתן לה גט.

לדבריה, לאחר שניתן פסק דין לחיוב בגט, הבעל התנה את הסכמתו ליתן גט בכך שכל נושאי הרכוש שנדונו והוכרעו בבית המשפט יידונו מחדש בבית הדין הרבני. לפיכך, הופעלו עליה לחצים על ידי בית הדין הרבני הגדול לחזור ולדון בבית הדין הרבני בעניינים הממוניים שהוכרעו כבר בבתי המשפט האזרחיים בתמורה לקבלת הגט. כמו כן לטענתה, היא נאלצה להסכים לדרישת הבעל כי כל ענייני הרכוש יידונו מחדש בבית הדין הרבני האזורי בחיפה ולא בבית הדין האזורי באשדוד ששם התקיימו ההליכים בין הצדדים כל השנים וזאת ללא שתהיה לה זכות ערעור על פסק הדין שינתן ע"י בית הדין האזורי בחיפה.

המבקשת טוענת כי לאחר שהיא קיבלה את גיטה ביום 19.10.99, היא פנתה בעתירה לבג"ץ כנגד בית הדין הרבני וכתוצאה מעתירתה, בית הדין הרבני קבע כי היא מעוכבת מלהינשא מחשש של "גט מוטעה".

רק בשנת 2006, לאחר תשע עשרה שנות התדיינות, פסק בית הדין הרבני הגדול כי גיטה כשר.

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

8. לטענת המבקשת, התנהלות בית הדין הרבני היתה רשלנית, הוא חרג מסמכותו על פי החוק ובכך גרם לה נזקים ממוניים ושאינם ממוניים וגנז את סיכוייה לשיקום חייה ולהקמת משפחה חדשה.
9. המבקשת טוענת בתביעתה כי:
- "האישה היתה קורבן פעמיים. פעם – של בעל אליה ועקשן, שסירב לשחררה בגט, ופעם, של מערכת אטומה אשר התאפיינה בהתנהלות רשלנית".
10. לטענתה, פרט לאחריותו של הבעל לנזקה, קיימת אחריות ישירה ושילוחית של המדינה לרשלנותם של בתי הדין הרבניים:
- אחריות ישירה** – משום שחובתה של המדינה להבטיח קיומה של רשות שופטת נטולת משוא פנים ושיקולים זרים. המדינה היא שממנה את הדיינים, אחראית על עבודתם ואחראית לפקח עליהם.
- אחריות שילוחית** – משום שהמדינה חייבת באחריות שילוחית של מעבידים, שכן בתי הדין הרבניים פועלים תחת סמכות משרד המשפטים.
11. העוולות בגין תובעת האישה את הבעל הן בין היתר אלו: הפרת חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, פגיעה בזכותה לאוטונומיה, פגיעה בזכותה להתחתן ולהתגרש ופגיעה בזכותה ליהנות מיחסי אישות. בנוסף, המבקשת טוענת כי הבעל ביצע עוולה של הפרת חובה חקוקה - חובות שנקבעו בסעיפים של חוק העונשין, החוק למניעת אלימות במשפחה, וכן היא טוענת שהבעל ביצע עוולה של כליאת שווא ועוולת רשלנות.
12. האישה מעוניינת לצרף כנתבעת נוספת את המדינה בגין עוולות של רשלנות, הפרת חובה חקוקה על פי סעיפים מחוק העונשין, פגיעה בזכות הפנייה לערכאות, פגיעה בזכויות יסוד של אישה, חריגה מסמכות מצד הדיינים ואי קיום פיקוח של המדינה על בתי הדין הרבניים. לטענתה, בית הדין הרבני נמנע מלתת פסק דין חלוט במשך תשע עשרה שנים. במהלך שנים אלו "גרר דיונים", הטריח עדים מבלי לשמוע עדותם, קבע בדיקת פוליגרף מיותרת, קבע דיונים אליהם הבעל לא הגיע ולמרות זאת לא פסק לה הוצאות, ומעבר לכל- פגע בעקרון סופיות הדיון כאשר העמיד גט בספק לאחר שניתן בפסק דין חלוט.
13. המבקשת טוענת כי לב הסכסוך בין הצדדים הינו סכסוך משפחתי בין האישה לבעלה לשעבר. לטענתה, הנזק שהתגבש נובע הן מהתנהלות בית הדין הרבני והן מהתנהלות הבעל. לדברי המבקשת, הטענות נגד שני הנתבעים שלובות זו בזו, למרות שהמדינה איננה בגדר בן משפחה. אומנם עילות התביעה נגד הבעל ונגד המדינה שונות ואולם, שתיהן נובעות

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

ממסכת עובדתית אחת. לדבריה: "אין ספק שאותה מערכת עובדתית מקימה עילות תביעה שונות כלפי שני הנתבעים (אף כי שתייהן עילות נזיקיות). העובדה שמדובר במערכת עובדתית משותפת, אם כי בעילות תביעה שונות, מהווה הוכחה לכך שהצירוף של שתי התביעות אינו מלאכותי ואינו מאולץ אלא דווקא טבעי והכרחי" (סעיף 12 לתגובת המבקשת).

14. בנוסף לכך, טוענת האישה כי בתי המשפט לענייני משפחה הם שייסדו ופיתחו את עילת התביעה של פיצוי בגין נזק שנוצר כתוצאה מעיכוב גט, הם בעלי המומחיות לסוג כזה של תובענה ולכן זו הערכאה ההולמת ביותר לדיון בהמשך פיתוח העילה, כך שתחול אף על המדינה.

15. המבקשת עותרת לפיכך, לצרף את המדינה כנתבע נוסף בתובענה הנזיקית למרות שאין היא בגדר "בן משפחה" וזאת על פי סעיף 6 (ו) לחוק.

ב. טענות המדינה:

1. המדינה ביקשה לדחות את הבקשה לצרפה כצד להליך וכן למחוק את התובענה על הסף מטעמים של התיישנות, היעדר סמכות עניינית, חסינות שיפוטית, היעדר עילה והיעדר יריבות.

2. לטענת המדינה, אין ההיא נכנסת לגדר סעיף 21(2) לחוק אשר מקנה סמכות לבית משפט לדון בסכסוכים בין בני משפחה בלבד. הסמכות בתביעת נזיקין מסוג זה המוגשת כנגד המדינה, נתונה לבית משפט השלום (ע"פ גובה סכום התביעה).

3. כמו כן, טוענת המדינה כי גם סעיף 6 לחוק, המאפשר לבית המשפט לצרף גורם נוסף כנתבע בתובענה כאשר מדובר בצד נדרש, פורש בצמצום ואין להפעילו במקרה דנן. צירוף המדינה להליך, נוגד את כוונת המחוקק אשר לא התכוון להחילו על תביעות אזרחיות כנגד המדינה בעילות מתחום הנזיקין.

4. עוד טוענת המדינה, כי עילות התביעה כנגד הבעל והעילות כנגד המדינה שונות. לדבריה, כל תכליתה של הגשת התביעה כנגד הבעל וכנגד המדינה יחדיו, נועדה לנהל את ההליך המרכזי כנגדה בבית משפט לענייני משפחה כשהבעל מחוסר האמצעים הוא הנתבע המשני ולמדינה "כיס עמוק". כמו כן, המבקשת תוכל ליהנות מסדרי הדין הגמישים יותר הנהוגים בבית משפט זה ומאגרה נמוכה יותר, דבר שמביא לה יתרון ופוגע בזכויות הדיוניות של המדינה.

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

ג. דיון והכרעה:

1. סעיף 3(א) לחוק מסמך את בבית המשפט לענייני משפחה לדון בתובענות שהם "ענייני משפחה".

2. בין "ענייני משפחה" המפורטים בסעיף 1 (2) לחוק נכללת "תובענה אזרחית בין אדם או עזבונו לבין בן משפחתו, או עזבונו, שעילתה סכסוך בתוך המשפחה". בענייננו, התביעה של המבקשת כנגד בעלה היא בגדר סכסוך שבין בני משפחה שעילתה סכסוך בתוך המשפחה. המדינה איננה "בן משפחה" ולפיכך אין לבית משפט זה סמכות לדון בתביעות נזיקין כנגדה.

3. אולם, עצם העובדה שאחד מהנתבעים איננו בן משפחה איננה שוללת לחלוטין את סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לדון בתביעה שהוגשה כנגדו כשעילתה היא סכסוך בתוך המשפחה. שכן, סעיף 6(ו) לחוק קובע כי: "בית משפט לענייני משפחה רשאי לצרף לתובענה מי שלצורך בירור התובענה והכרעה בסכסוך נדרש שיהיה צד לה, יהא נושא התובענה או שוויה אשר יהא "

4. ככלל, פורש סעיף 6(ו) לחוק כך שצירוף מי שאינו בן משפחה ייעשה בצמצום ובמשורה. כפי שכתבו המלומדים בספרם "סדר הדין בבית המשפט לענייני משפחה":

"השימוש בסמכות הצירוף על פי סעיף 6(ו) לחוק צריך להיעשות במקרים מתאימים שבהם בלא הצירוף אי אפשר לברר את התובענה ולהכריע בסכסוך. הלכה למעשה בית המשפט לענייני משפחה מצרף בדרך כלל צדדים שלישיים שאינם בני משפחה בצמצום ובמשורה" (השופט שאול שוחט ועו"ד דוד שאוה, סדר הדין בבית המשפט לענייני משפחה, (הוצאת מחשבות (2009) בעמוד 256).

5. גישה זו מיוסדת על שורה ארוכה של פסקי דין שניתנו בבית המשפט לענייני משפחה. לדוגמא, בתמ"ש (ת"א) 9336/99 בש"א 17692/99 מגן נ' מגן (ניתן ביום 11.5.00) נקבע כי:

"סעיף 6 (ו) לחוק ההקמה מסמך את בית המשפט למשפחה לצרף לתובענה צד שלישי, שאינו בן משפחה כהגדרת החוק, וזאת לצורך הכרעה בסכסוך המשפחתי. החוק החיל את הגישה הכוללת אינטגרטיבית מתוך רצון להביא לפתרון כולל של הסכסוך, גם אם צדדים שלישיים, שאינם בני משפחה, מעורבים בו. יחד עם זאת, יש להפעיל את הסמכות בסעיף 6 (ו) לחוק במשורה, באשר יש שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות הנהוגים

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

בבית המשפט למשפחה. הצירוף מושפע גם משיקולי צדק ומשיקולי תועלת כדוגמת השיקולים המאוזכרים בסעיף 6 (ה) לחוק בית המשפט למשפחה - לעניין צירוף תביעה מבית משפט אחר, כאשר הצד לתובענה אינו בן – משפחה" (תמ"ש (ת"א) 9336/99 בש"א 17692/99 מגן נ' מגן (ניתן ע"י כב' השופט גייפמן)).

6. השיקול המרכזי שיש לבחון הוא האם צירוף הצד מסייע לדון בתובענה שבין בני המשפחה והאם הצירוף הכרחי להכרעה בסכסוך בין בני המשפחה. שכן "לא סביר כי יתנהל דיון נפרד בסוגיית הזכויות מול המשיבה 3, ודיון נוסף, נפרד, בנושא הזכויות מול המערערים, כאשר המדובר למעשה באותם צדדים וכמעט באותה מסכת עובדתית" (בר"ע (תל-אביב-יפו) 1355/02 דיאמנט נ' נאמן תק-מח 2002(4), 14865, 21.11.2002).

7. בתמ"ש 60265/99 בש"א 3879/00 צויבל נ' צויבל (ניתן ביום 12.6.01 מפי כב' השופט שוחט) נקבע כי צירוף צד ג' שאיננו בן משפחה לסכסוך המשפחתי יכול שיפגע בזכויותיו הדיוניות של צד ג' ועל כן יעשה הדבר רק כאשר לא ניתן להכריע בסכסוך ללא נוכחותו של אותו צד ג':

"ס' 6(ו) לחוק ביהמ"ש לענייני משפחה תשנ"ה-1995, (להלן: "החוק"), מסמיך את בית המשפט לענייני משפחה לצרף לתובענה "מי שלצורך בירור התובענה והכרעה בסכסוך נדרש שיהיה צד לה, יהא נושא התובענה או שוויה אשר יהיה". על פי הוראה זו הצד השלישי, בר הצירוף על פי תנאי הסעיף, יכול ויהיה אף הוא בן משפחה, שמשום מה לא צורך מלכתחילה, ויכול ויהיה אף מי שאינו בן משפחה, ובלבד שנוכחותו כבעל דין בהליך המתנהל בפני בית המשפט נדרשת כדי לאפשר לביהמ"ש את "בירור התובענה והכרעה בסכסוך". הפעלת ההוראה נדרש ביהמ"ש לא רק לשיקולי תועלת, המהווים שיקול בכל החלטה על הוספת בעלי דין ... אלא גם לשיקולי צדק. הטעם לכך נעוץ בתוצאות הצירוף - הכפפתו של צד שלישי, ובפרט אם הוא אינו בן משפחה, לסכסוך משפחתי המתנהל בערכאה שיפוטית שנגזרו לה סדרי דין וראיות מיוחדים... בהפעלת סמכות הצירוף על פי ס' 6(ו) לחוק ישקול ביהמ"ש גם את השאלה אם הצדק והתועלת בצירופו של הצד השלישי לצורך "בירור התובענה והכרעה בסכסוך" עולים על הפגיעה בעניינו של הצד השלישי שעד לצירופו כלל לא היה צד לתובענה. על ביהמ"ש לבחון את השאלה אם לא ניתן לברר את התובענה ולהכריע בסכסוך ללא נוכחותו של הצד השלישי כבעל דין בה. במסגרת זו יש לבחון את מידת הפגיעה בעניינו של אותו צד ג' להיות מצורף באופן שאם ניתן להגיע לבירור התובענה ולהכרעה בסכסוך שלא על דרך צירופו, כך יש לנהוג גם אם הדבר קשה יותר. הגישה הכוללת אינטגרטיבית של המחוקק בחקיקת החוק והמוצאת את ביטוייה גם בס' 6(ו) לחוק, להביא לפתרון כולל של הסכסוך גם אם צדדים שלישיים שאינם בני משפחה מעורבים בו, אינה צריכה לבוא על חשבון הפגיעה בעניינו של אותו צד. אי לכך אין מקום לעשות שימוש נרחב בהוראה זו" (תמ"ש 60265/99 בש"א 3879/00 צויבל נ' צויבל, ניתן ביום 12.6.01 וההדגשה אינה במקור).

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

8. בתמ"ש 4732/05 (חד') בש"א 2111/05 פלונית נ' אלמוני (ניתן ע"י כב' השופטת גליק ביום 15/1/06)) פורטו השיקולים שעל בהמ"ש לשקול בנושא זה. נקבע כי :

"כחוט השני עובר בפסיקת בתי המשפט למשפחה העקרון כי צירוף צדדים שלישיים שאינם בני משפחה ייעשה בצמצום ובמשורה... בחינת הפסיקה מהווה כי העקרונות בבקשה לצרף נתבעים נוספים בתביעה רכושית הם כדלקמן:
א. על המבקש להצביע על ההצדקה לצרף נתבע זר לתובענה, הדרישה המוקדמת היא להראות כי ללא צירוף הצד השלישי, לא ניתן לדון כראוי בתובענה.
ב. משקל מכריע לצירוף נתבעים יהיה, אם בתובענה תופיע טענה על הברחות כספים (קל וחומר נכסים ספציפיים) לעבר הצד שמבקשים לצרפו.
ג. כאשר מדובר בחברה משפחתית ושבעלי המניות הם הצדדים הבקשה לצירוף צדדים שלישיים תיענה ביתר קלות מאשר חברה אחרת, שבה בעלי המניות הם אנשים זרים.
ד. כאשר נטען על זכויות קנייניות (כלפי זוגות שנישאו לפני 1/1/74 או נכסים שבני הזוג רשומים בהם במשותף), הבקשה לצרף תיענה ביתר קלות מאשר בזכויות אובליגטוריות בלבד".

9. בענייננו, אין צורך בצירוף המדינה כצד בתביעה כדי להכריע בתובענה שבין הבעל לאשתו שכן מעשי הבעל עומדים בפני עצמם. הכרעה בסכסוך שבין המבקשת למדינה לא קשורה להכרעה בסכסוך שבין הבעל לאשתו.
יתר על כן: מקריאת כתב התביעה מתקבל הרושם כי עיקר התובענה היא כנגד המדינה ואילו הבעל טפל לתביעה העיקרית שהיא כנגד המדינה. מעיון בפתח לכתב התביעה, תחת הכותרת "רקע" מוקדשות חמש עשרה שורות לתיאור ההתנהלות של בית הדין הרבני ואילו להתנהלותו של הבעל כלפי אישתו מסתפקת המבקשת בתיאור לאקוני של שלוש שורות בלבד. גם יתר האמור בכתב התביעה "שומר על יחס דומה" שבו עיקר התלונות והמענות מופנות כנגד בית הדין הרבני.

10. זאת ועוד: המסכת העובדתית והעילות שעומדות בבסיס התביעה כנגד הבעל שונות מהמסכת העובדתית והעילות שנטענות כנגד המדינה. העוולות בגין תובעת האישה את הבעל הן עילות הקשורות בעיקר לעצם סרבנותו לתת לה גט, לסחטנותו ולעובדה כי הוא השתמש בנשק "אי מתן הגט" ככלי לקבלת הטבות שאינן מגיעות לו על פי שדין.

11. לעומת זאת, התביעה כנגד המדינה עוסקת בטענות הקשורות להתנהלות מערכת בית הדין והמדינה. העילות שבהן תובעת האישה את המדינה נוגעות לאחריותה לתפקודם של בתי הדין הרבניים ולעובדה כי המדינה אפשרה עיכוב כה משמעותי בהתרת המבקשת מעגינותה.

בית משפט לענייני משפחה במחוז ת"א

תמ"ש 6869-05-11

12. בנוסף, כפי שפורט בהרחבה בכתב התביעה, בתי המשפט פסקו בשנים האחרונות סכומי פיצויים משמעותיים ביותר כנגד סרבני או סרבניות גט וזאת ללא כל צורך בצירוף המדינה כצד להליך. דווקא לבאות כוחה של המבקשת, עורכות הדין ווייס ופרנקנבורג ממרכז צדק לנשים, הצלחות רבות בבירור תובענות מסוג זה, ללא שהיה כל צורך באותם הליכים בצירוף המדינה כצד להליך. אם בעשרות תובענות של פיצויי נזיקין שהתבררו עד היום ניתן היה לקיים הליך מלא ללא צירוף המדינה, מדוע דווקא בהליך בין בני הזוג במקרה דנן יש צורך לצרף את המדינה כצד נוסף? ברור כי לצורך בירור התובענה של המבקשת כנגד הבעל, המדינה לא נחוצה והכרחית להליך.

13. **סיכומי של דבר:** אני מקבל את עמדת המדינה כי אין לצרפה כנתבע נוסף לתובענה והיא תמחק מההליך. לאור זאת, אין צורך להכריע ביתר טענות המדינה כגון בשאלת ההתיישנות והחסינות השיפוטית, וטענות אלו יתבררו בערכאה המוסמכת ככל שתוגש תביעה כנגד המדינה.

14. לאור העובדה כי המבקשת פעלה שלא כדין כאשר צירפה את המדינה כנתבעת ללא רשות בית המשפט והיא לא המתינה להחלטה בבקשתה לצרפה כצד ועשתה דין לעצמה, המבקשת תשלם למדינה הוצאות משפט בסך של 2,500 ₪.

ניתן היום, ה' סיון תשע"א, 7 יולי 2011, בהעדר הצדדים.

נפתלי שילה, שופט